

Vaarallisten aineiden kuljetus tiellä

Määräyksen tausta ja säädösperusta

Vaarallisten tavaroiden kansainvälisiä tiekuljetuksia koskevan sopimuksen (ADR-sopimus, SopS 23/1979) liitteiden A ja B muutokset ovat tulleet voimaan 1.1.2023 sisältäen kuuden kuukauden siirtymäajan.

Vaarallisten aineiden sisämaankuljetuksista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/68/EY (VAK-direktiivi) on muutettu 20.9.2022 annetulla komission delegoidulla direktiivillä (EU) 2022/2407, jolla VAK-direktiivin liitteitä mukautetaan tieteen ja tekniikan kehitykseen. Täten VAK-direktiivin liitteessä I oleva I.1 jakso on muutettu vastaamaan 1.1.2023 voimaantulleeseen ADR-sopimuksen versiota. Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 30.6.2023.

Määräys annetaan vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain (719/1994 ja 541/2023) nojalla VAK-direktiiviin edellyttämällä tavalla.

Asiaan liittyviä muita säädöksiä

Määräys annetaan vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain 719/1994 nojalla. Sen mukaan liikenne- ja viestintävirasto Traficom antaa tarkemmat määräykset vaarallisten aineiden kuljetuksen ja tilapäisen säilytyksen teknisistä yksityiskohdista. Määräys annetaan myös uuden lain eli vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain 541/2023 nojalla. Uusi laki tulee voimaan 1.9.2023, ja se sisältää entistä tarkkarajaisemmat määräystenantovaltuudet.

Lain 719/1994 nojalla annettavat määräykset tulevat voimaan 19.6.2023 sisältäen VAK-direktiivin salliman siirtymäajan. Tämä vastaa ADR-sopimuksen siirtymäaikaa 30.6.2023 saakka. Laki 719/1994 ja sen määräystenantovaltuudet kumoutuvat, kun uusi laki tulee voimaan 1.9.2023. Jotta määräysten soveltaminen jatkuisi, käytetään määräyksessä myös uuden lain (541/2023) määräystenantovaltuuksia. Uuden lain nojalla annettavat määräykset tulevat voimaan 1.9.2023 eli samaan aikaan uuden lain voimaantulon kanssa.

Edellä esitetyllä tavalla määräys kattaa 19.6.2023 lähtien jatkuvasti sovellettavat määräykset ilman määräyksen uusimistarvetta uuden lain astuessa voimaan. Käytännössä määräyksen antamisella ryhdytään uuden lain täytäntöönpanotoimiin ennen lain voimaantuloa. Lainkirjoittajan oppaan mukaan (21.3.) voidaan katsoa, että säädöksen täytäntöönpanon edellyttämät toimet ovat viranomaisen velvollisuus, jolloin toimiin ryhtyminen ei edellytä erillistä valtuutusta, vaikka osaan toimista joudutaan käytännön pakosta ryhtymään ennen säädöksen voimaantuloa.

Määräyksen tavoite

Traficomien määräyksellä annetaan kansallisesti ADR-sopimusta vastaavat määräykset vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain nojalla VAK-direktiivin edellyttämällä tavalla. Vaarallisten aineiden tiekuljetuksia koskeva Traficomien määräys TRAFICOM/443227/03.04.03.00/2020 kumotaan.

Määräyksen valmistelu

Määräys on valmisteltu Liikenne- ja viestintävirastossa 1.11.2022 käynnistetyssä määräyshankkeessa.

Traficom on osallistunut ADR-sopimuksen liitteiden A ja B muutosten valmisteluun Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomission (ECE) työryhmän kokouksissa ja huolehtinut ennen kansainvälisiä kokouksia kansallisesta koordinaatiosta eri viranomaisten ja sidosryhmien kanssa. Tässä työssä sidosryhmillä on ollut mahdollista vaikuttaa määräyksiin jo kansainvälisen sopimuksen muutoksista päätettäessä.

Keskeisimpiä määräysmuutoksia on esitetty sidosryhmille Traficom in järjestämässä tilaisuudessa (VAK-päivä) 8.2.2023 ja 16.2.2023. Määräysluonnoksesta järjestettiin sidosryhmien kuulemiseksi 17.4.-19.5.2023 lausuntokierros. Lausuntoa on pyydetty kuljetusalan ja kemianteollisuuden keskusjärjestöiltä ja muilta vaarallisten aineiden kuljetusalalla toimivilta.

Lausuntopalaute

Lausunnon määräysluonnoksesta antoivat seuraavat tahot:

Poliisihallitus kiinnittää huomiota seuraamusten ja osapuolten vaatimusten kohdentumiseen henkilölle tai yritykselle.

Osapuolten velvollisuudet ovat ADR-sopimuksen mukaisesti määräyksen A liitteen luvussa 1.4, osapuolet (kuten lähettäjä ja kuljetuksen suorittaja) on määritelty luvussa 1.2. Luvun 1.2 määritelmistä johtuu, että yrityksellä tarkoitetaan luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä. Vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain (541/2023) hallituksen esityksessä todetaan lisäksi, että liikennevirhemaksua koskeva päätös voidaan määrätä luonnolliselle- tai oikeushenkilölle.

Väylävirasto toteaa, että määräysluonnoksen kohtaan 5 olisi selvyyden vuoksi syytä lisätä, milloin määräyksen vaatimukset lakkaavat olemasta voimasta nykyisen vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain (719/1994) nojalla, vaikka vaatimukset lakkaavat olemasta voimasta nykyisen lain nojalla uuden vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun (541/2023) lain tultua voimaan 1.9.2023.

Lausunnon johdosta määräyksen voimassaoloa koskevaan kohtaan 5 on tehty ehdotuksen mukainen lisäys: nykyisen lain nojalla annettavien määräysten viimeinen voimassaoloapäivä on 31.8.2023. Määräykset ovat voimassa 1.9.2023 lähtien uuden lain nojalla.

Kemianteollisuus ry tuo esiin lausunnossaan, että Suomessa voimassa olevat vaarallisten aineiden kuljettamista koskevat määräykset saatetaan yhteneviksi kansainvälisen ADR-sopimuksen kanssa. Lausunnossa esitetään myös kirjoitusvirheitä korjattavaksi.

Lausunnon johdosta ehdotetut virheet on korjattu määräyksessä.

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry esittää ajolupaa koskevan kohdan 8.2.1.4 muuttamista siten, että siitä pois luettaisiin luokan 7 kuljetuskategorian 4 aineet, jolloin vastaisi luokan 1 poikkeusta. Lisäksi SKAL nostaa esiin määräyksen kohdan 8.2.2.3.7, jonka mukaan opetusta saa yleensä antaa enintään 8 oppituntia kurssipäivän aikana: SKAL vaatii tulkintaa, jonka mukaan oppitunteja saisi olla enemmän.

Lausunnon johdosta kohtaa 8.2.1.4 on muutettu lausunnossa esitetyn ehdotuksen mukaiseksi. Muutos vastaa jo olemassa olevaa erityismääräystä S5, jonka mukaan radioaktiivisten aineiden peruskollien kuljetus ei edellytä ajolupaa. Kohdan 8.2.2.3.7 oppituntimäärää koskevaa määräystä käsiteltiin toukokuussa 2023 Genevessä WP.15 työryhmässä, jossa tulkinta on, että ADR-sopimuksen mukaan opetus on suunniteltava enintään 8 oppitunnin mukaan.

Yksityisten Katsastustoimipaikkojen Liitto ry (YKL) ehdottaa määräyksen liitteen kohdan 8.1.5.3 tarkentamista katsastustoimintaan liittyen. YKL kysyy lisäksi osan 9 vaatimusten täyttämisen osoittamisesta ja ehdottaa tarkastusvälin asettamista ajoneuvon palontukahdutusjärjestelmälle.

Määräys perustuu kansainväliseen ADR-sopimukseen, joten ajoneuvossa pidettäviksi vaadittujen välineiden vaatimukset ovat yhteneväisiä eri maissa. Kohdan 8.1.5.3 välineet eivät ole ajoneuvon katsastuksen tarkastuskohteita. Käytännössä monet määräyksen osan 9 ajoneuvovaatimukset, esimerkiksi E-säännöt, tulevat tarkastetuiksi ajoneuvolainsäädännön mukaisen hyväksynnän yhteydessä. Tarkastuskohteiden vaatimusten täyttymisen osoittaminen harkitaan otettavaksi kehityskohteeksi seuraavassa määräysmuutoksessa, lisäksi perustelumuistioon on lisätty perusteluita asiasta. Uudelle FL-ajoneuvojen palontukahdutusjärjestelmävaatimukselle on annettu pitkä siirtymäaika (kohta 1.6.5.24) vuoteen 2029 saakka. Tavoite on, että ennen tuota ajankohtaa ADR-sopimukseen voidaan valmistella tarkempia määräyksiä vaatimusten käytännön toteutuksesta.

European Truck Safety Control Oy ja Neot Oy lausuvat ajoneuvon akun päävirtakatkaisinta koskevasta kohdasta 9.2.2.8, että muutokset aiheuttavat sekaannusta ja olisi hyvä, jos ulkoista päävirtakatkaisinta ei poistettaisi. Lisäksi lausunnoissa kysytään kohdan 9.7.9 tarkempia spesifikaatioita.

Vaikka kohdassa 9.2.2.8 tarkoituksena oli tekstin saattaminen vastaamaan paremmin ADR-sopimuksen määräystä, lausuntojen johdosta teksti on palautettu ennalleen. Ohjaamon ulkopuolista käsikäyttöistä laitetta ei edelleenkaan vaadita pakollisena, mutta se on mahdollinen. Joka tapauksessa seuraavaan ADR-sopimuksen versioon on tulossa muutos kyseiseen kohtaan siten, että vaatimus virran katkaisemista on tekniikka-neutraali eikä päävirtakatkaisinta tulla mainitsemaan ollenkaan vuoden 2025 versiossa. Uusille FL-ajoneuvoja koskeville vaatimuksille kohdassa 9.7.9.2 on annettu pitkä siirtymäaika (kohta 1.6.5.25) vuoteen 2029 saakka. Tavoite on, että ennen tuota ajankohtaa ADR-sopimukseen voidaan valmistella tarkempia määräyksiä vaatimuksen käytännön toteutuksesta.

Lassila & Tikanoja Oyj ottaa kantaa lausunnossaan lähettäjän velvollisuuksiin antaa kuljetuksen suorittamista varten tarvittavat tiedot jäljitettävällä tavalla. Se ehdottaa, että siirtoasiakirja olisi pätevä kuljetukseen liittyvä dokumentti. Lisäksi lausunnossa otetaan kantaa lain nojalla annettavien reittirajoituspäätösten toimivuuteen ja haasteisiin, jos ajo reittirajoitusalueelle tullaan tarvitsemaan. Lassila & Tikanoja Oyj ehdottaa myös aerosoleille IBC-pakkaustapaa IBC04 sekä jätteiden rahtikirjamerkintöjä ADR-määräyksistä poikkeavasti.

Lausunnon johdosta kohtaan 1.4.2.1.1 (b) sana rahtikirja on muutettu kuljetusasiakirjaksi. Huomioitavaa kuitenkin on, että näissä määräyksissä ei säädetä rahtikirjan tai kuljetusasiakirjan muodosta, vaan siitä että siinä ovat määräysten mukaiset tiedot vaaditussa järjestyksessä. Tarkoitus on, että kansalliset määräykset vastaavat ADR-sopimuksen määräyksiä. Lähtökohtaisesti luokan 2 aineiden kuljetus ei ole sallittu IBC-pakkauksissa, mutta ehdotettua aerosolien pakkaustapaa voidaan harkita kehityskohteeksi tulevaisuuden työssä eri kuljetusmuotojen määräyksiä laadittaessa. Samoin jätteiden rahtikirjamerkintää voidaan harkita kehityskohteeksi tulevaisuudessa. Määräyksen jätteitä koskevat muutokset on tehty ADR-sopimuksen mukaisina kansainvälisen jätealan kattojärjestön FEAD:n ehdotusten pohjalta.

Pirkanmaan Liikenneopisto Oy lausuu Lassila & Tikanoja Oyj:tä vastaavasti kohdasta 1.4.2.1.1 (b) ja reittirajoituksista. Lisäksi lausunnossa ehdotetaan kokonaan jätteiden rahtikirjamerkin-

töjä koskevan kohdan 5.4.1.1.3.2 poistamista. Lausunnossa otetaan myös kantaa kuljettajaopetuksen oppimäärään SKAL:n lausuntoa vastaavasti sekä kommentoidaan ADR-ajolupakkeiden kysymyksiä.

Määräys perustuu ADR-sopimukseen, jossa erityisesti jätteitä koskevat muutokset on tehty kansainvälisen jätealan kattojärjestön FEAD:n ehdotusten pohjalta.

Siveb Oy lausuu määräyksen liitteen B kohtaan 9.7.9 palontukahduttamisjärjestelmästä, että palontukahduttamisjärjestelmän ja sen minimiteho ja -varustetaso määriteltäisiin.

Vaatus vastaa ADR-sopimuksen vaatimusta. Uudelle FL-ajoneuvoja koskevalle vaatimukselle on annettu pitkä siirtymäaika (kohta 1.6.5.24) vuoteen 2029 saakka. Tavoite on, että ennen tuota ajankohtaa ADR-sopimukseen voidaan valmistella tarkempia määräyksiä vaatimusten käytännön toteutuksesta.

Posti Oy kannattaa määräystä eikä sillä ole muuta lausuttavaa. Sisäministeriö, Teknisen Kaupan Liitto, Kurikan PR Koulutus ja Markkinointi Ky ja Oy Matkahuolto Ab ilmoittivat, ettei niillä ole lausuttavaa.

Muutokset ja arvio määräyksen vaikutuksista

Määräyksellä saatetaan kansallinen määräys vastaamaan kansainvälistä normistoa EU:n lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Teknisten määräysten muutoksilla on vaikutusta sekä valvovien viranomaisten että asiakkaiden toimintaan siten, että valvonnassa ja kuljetustoiminnassa on otettava huomioon muuttuvat vaatimukset.

Määräyksessä on vaatimuksia, jotka kohdistuvat suoraan kuljetustoiminnassa mukana oleviin osapuoliin, kuten lähettäjiin ja kuljetuksen suorittajiin. Muutokset ovat lähtökohtaisesti toiminnallisia ja uusien vaatimusten on tarkoitus kohdistua toimijoihin siten, että nykytoiminnalle ja -kalustolle annetaan siirtymäajat toiminnan mukauttamiseksi joustavasti uusiin vaatimuksiin.

Määräyksellä parannetaan vaarallisten aineiden tiekuljetusten turvallisuutta ottamalla huomioon alan turvallisuuskehitys. Liikenneturvallisuuden parantuessa onnettomuuksista aiheutuvat kustannukset vähenevät.

Määräyksellä parannetaan vaarallisten aineiden tiekuljetusten turvallisuutta myös ympäristövaarojen osalta antamalla teknisiä määräyksiä, joiden tarkoitus on ehkäistä ja torjua vahinkoa ja vaaraa, jota vaarallisten aineiden kuljetus saattaa aiheuttaa ihmisille, ympäristölle tai omaisuudelle.

Yksityiskohtaiset perustelut

Traficomien määräyksellä annetaan kansallisesti ADR-sopimusta ja VAK-direktiiviä vastaavat määräykset. Liitteiden A ja B ulkoasu vastaa ADR-sopimuksen liitteitä. Liitteissä on toimivaltaisia viranomaisia ja tarkastuslaitoksia koskeviin kohtiin merkitty laissa säädetty suomalaiset toimivaltaiset viranomaiset ja tarkastuslaitokset selkeyden vuoksi ja määräysten soveltamisen helpottamiseksi.

Määräyksen 1.9 lukuun on lisätty uuden lain myötä voimaantulevat kotimaan reittirajoitusmääräykset. Uusien reittirajoitusten soveltaminen perustuu ajoneuvon oranssikilven merkin-tävaatimukseen eikä enää ainetaulukoihin.

Luvun 3.2 taulukosta B (hakemisto) on poistettu ne aineet, jotka ovat jo mainittu osan 2 itsereaktiivisten aineiden taulukossa (2.2.41.4) tai orgaanisten peroksidien taulukossa

(2.2.52.4). Muutos vastaa ADR-määräysten mukaisesti sitä, että näitä aineita ei toisteta taulukossa B.

Paineastioiden kylmäkestävyydestä ja sen merkinnästä kotimaan kuljetuksessa (- 40 °C vaatimus) säädetään asetustasolla. Siten luvun 6.2 määräyksiä muutetaan vastaavasti, ja poistetaan päällekkäisiä vaatimuksia, jotka eivät ole ADR-määräysten mukaisia.

Määräykseen on lisätty myös 1.9.2023 voimaantulevia määräyksiä, jotka uuden lain myötä siirtyvät asetuksista määräykseen: koulutukseen, osapuolten velvollisuuksiin, turvallisuusneuvonantajaan, turvauhkiin varautumiseen ja ADR-ajolupaan liittyvät määräykset liitteiden luvuissa 1.3, 1.4, 1.8 (kohdat 1.8.1-1.8.4 ja 1.8.6), 1.10 (kohdat 1.10.2 ja 1.10.3.2.2) ja 8.2 (kohdat 8.2.1, 8.2.2 ja 8.2.2.8.2).

Määräyksen 7.5 luvussa on kotimaan kuljetusta koskevan hyväksytyyn räjähdde-erottelumene-
telmän sisältö muutettu 300 kg:sta 300,5 kg:aan. Tämä vastaa tyyppillisen louhintaräjähdde-
kuorman massaa nalleineen. Lisäksi erottelumene-
telmään on lisätty uusimmat elektronisten
nallien kuljetusnimikkeet.

Määräyksen 9.1 lukuun on lisätty (9.1.2.3) kansalliset ajoneuvon VAK/ADR-katsastuksessa sovellettavat turvallisuutta koskevat määräykset, jotka on täytettävä ajoneuvon VAK/ADR-hyväksymistodistuksen myöntämiseksi. Näiden osalta viitataan Traficomien määräykseen ras-
kaan ajoneuvon paineilmajarrujen tarkastuksesta katsastuksessa ja määräykseen ajoneuvo-
jen määräaikaikatsastuksen arvosteluperusteista, jolloin käytännön VAK/ADR-katsastuksen
vaatimukset tarkentuvat määräyksessä. Tällä lisäyksellä on tarkoitus selkeyttää kansallisesti
sitä, mitä ajoneuvojen yleisillä turvallisuutta koskevilla määräyksillä tarkoitetaan, erityisesti
tämä on katsottu tarpeelliseksi, kun VAK/ADR-katsastus suoritetaan määräaikaikatsastuk-
sesta erillisenä toimenpiteenä. Erillisenä toimenpiteenä suoritettaessa nämä tarkastettavaksi
määräytyt kohteet olisi siten aina tarkastettava, mikä on perusteltua sen varmistamiseksi, että
ajoneuvo täyttää VAK/ADR-katsastuksessa VAK-spesifisten vaatimusten lisäksi myös yleiset
turvallisuusvaatimukset. VAK/ADR-katsastuksessa ajoneuvon katsotaan täyttävän edellä mai-
nitut turvallisuutta koskevat määräykset, jos niiden osalta määräaikaikatsastuksen hyväksy-
misen edellytykset täyttyvät. Siten myös kyseisten tarkastuskohteiden osalta voitaisiin hyö-
dyntää hyväksymistä voimassa olevien todistusten perusteella, vastaavasti kuin kyseisen tar-
kastuskohteen osalta on meneteltävä määräaikaikatsastuksen hyväksymisessä. Määräyksen
mukaan näitä yleisiä turvallisuutta koskevia määräyksiä ei tarvitse tarkastaa uudesta käyttä-
mättömästä yksittäis- tai tyyppihyväksytystä ajoneuvosta. Tämä on perusteltua, koska käyt-
tämättömissä ajoneuvoissa ei ole käytöstä johtuvia puutteita.

ADR-sopimuksen määräyksiin perustuen määräykseen on tehty seuraavia muutoksia:

Määräyksiin on lisätty uusia vaarallisten aineiden kuljetusnimikkeitä sekä kuljetusnimikkeisiin
liittyviä kuljetusehtoja. Eräiden aineiden ja esineiden kuljetusehtoja on muutettu, ne koskevat
lähinnä teknisiä yksityiskohtia, kuten aineiden luokituskriteereitä, määritelmiä, pakkauksiin ja
säiliöihin liittyviä vaatimuksia ja standardeja sekä rahtikirjamerkintöjä.

Kiertotalouden mahdollistamiseksi on lisätty määräyksiä, jotka mahdollistavat entistä enem-
män kierrätetyn muovimateriaalin käyttöä vaarallisten aineiden kuljetuspakkausten valmis-
tuksessa.

Tarkastuslaitosten menettelyitä koskevia määräyksiä on uudistettu liittyen säiliöiden vaati-
mustenmukaisuuden arviointiin, tyyppihyväksyntään ja tarkastuksiin.

Tiettyjen palavien kaasujen kuljetuksiin tarkoitetuille säiliöille on lisätty varoventtiilejä ja niiden merkintää koskevia vaatimuksia. Lujitemuovisten säiliöiden rakennevaatimukset on uudistettu kokonaan.

Ajoneuvojen rakennevaatimuksissa on huomioitu sähkö- ja hybridiajoneuvojen hyväksyminen tiettyjen vaarallisten aineiden säiliökuljetukseen. Tiettyjen palavien kaasujen ja räjähteiden kuljetukseen hyväksyttävillä ajoneuvoilla on lisätty rakennevaatimukseen palontukahdutusjärjestelmää ja lämpösuojausta koskevat vaatimukset.

Näiden muutosten lisäksi määräykseen tulee lukuisia teknisiä muutoksia, joissa huomioidaan tieteen ja tekniikan kehitys vaarallisten aineiden kuljetuksissa.

Määräyksen aikataulu/voimaantulo

Määräys tulee voimaan 19.6.2023.